

Голові спеціалізованої вченої ради К 35.052.24
у Національному університеті «Львівська політехніка»

д.пед.н., професору

Мукан Н.В.

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук, викладача Львівського техніко-економічного коледжу Національного університету «Львівська політехніка» **Шийки Оксани Іванівни** про дисертаційне дослідження **Цюк Оксани Андріївни «Формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції»**, представленого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Одним із важливих завдань, що постають сьогодні при модернізації системи освіти України, є вивчення особливостей та досягнень наукової педагогічної думки зарубіжних країн. До складових такого досвіду належать фундаментальні дослідження системи освіти розвинутих європейських країн.

Вища освіта Швеції, зокрема, орієнтується на кращі європейські стандарти функціонування, і є поки недостатньо вивченою.

Аналіз та пошук можливостей екстраполяції кращих зразків зарубіжного досвіду у вітчизняний освітній простір, необхідність поглиблення науково-теоретичних розробок стосовно вивчення питання якості вищої освіти, актуальність, теоретична і практична значущість вирішення цієї проблеми, недостатній рівень її дослідження зумовлюють актуальність теми представленого дисертаційного дослідження «Формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції». Доцільність вибору країни, а саме Швеції, зумовлена низкою причин – розвинута, винятково конкурентоздатна та соціально-орієнтована економіка країни, популярність шведських університетів у світовому вимірі, перспективи у кар'єрному зростанні та науковій діяльності для їхніх випускників.

Важливість роботи підсилюється, крім того, відсутністю цілісного дослідження розвитку системи забезпечення якості вищої освіти Швеції та потребою у розв'язанні суперечностей: між необхідністю побудови вітчизняної системи забезпечення якості вищої освіти та потребою в удосконаленні її нормативно-правової бази; потребою в акредитації закладів вищої освіти з метою визначення їх відповідності європейським освітнім стандартам та недостатнім рівнем сформованості мотиваційної готовності академічної спільноти до самооцінювання та незалежного оцінювання; можливістю впровадження кращих зразків зарубіжного досвіду у процес оцінювання системи якості вищої освіти та недостатнім рівнем вивчення механізмів його імплементації у вітчизняну систему вищої освіти.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка «Динаміка сучасних освітніх процесів в Україні та закордоном» (державний реєстраційний номер 0113U0004879). Тема затверджена (протокол

№9/2 від 27.02.2013) та уточнена (протокол №71/7 від 02.07.2019) Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

У дисертації означено поняття якості вищої освіти як системну категорію; висвітлено забезпечення якості вищої освіти як науково-педагогічну проблему. Схарактеризовано систему вищої освіти Швеції. Виконано аналіз специфіки формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції у національному вимірі. Окреслено перспективи творчого застосування конструктивних ідей шведського досвіду у системі вищої освіти України.

3. Нові факти, одержані здобувачем

Авторкою дисертаційної роботи *вперше виявлено* особливості формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції (система забезпечення якості вищої освіти Швеції неперервно розвивається й удосконалюється, спираючись на досвід національних систем забезпечення якості інших країн; упровадження національної системи забезпечення якості вищої освіти сприяє вдосконаленню та впровадженню істотних змін щодо самої структури вищої освіти Швеції); *висвітлено* забезпечення якості вищої освіти як науково-педагогічну проблему, яка базується на філософському, соціологічному, економічному та педагогічному аспектах, в основу якої покладено діяльнісний та компетентнісний підходи, принципи системності та систематичності, колегіальності, контекстності, ринкової орієнтації; *охарактеризовано* триступеневу систему вищої освіти Швеції, для якої властива автономія закладів вищої освіти; підвищення наукового потенціалу викладачів; універсальний доступ до вищої освіти, що є безкоштовною; розширення міжнародних контактів; самостійний вибір методів викладання кожним закладом освіти; провідна роль університетів і університетських коледжів у вищій освіті Швеції; наявність трьох видів загальних дипломів (сертифікат, диплом бакалавра та диплом магістра); *окреслено* перспективи творчого застосування конструктивних ідей шведського досвіду у системі вищої освіти України через реалізацію відповідних завдань: створення необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо) з метою удосконалення процесу забезпечення якості вищої освіти; організація освітнього процесу, яка найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку національної та світової економіки й освіти; здійснення контролю за освітньою діяльністю закладів вищої освіти, за якістю підготовки фахівців на всіх етапах навчання та на всіх рівнях: заклад освіти, державний та міжнародний (європейський) освітній простір.

Уточнено зміст понять «якість вищої освіти», «система якості», «ранжування».

Конкретизовано зміст окремих критеріїв оцінювання якості системи вищої освіти та *зазначено* доцільність їх впровадження у вітчизняну систему забезпечення якості вищої освіти.

Подальшого розвитку набули положення про організацію системи забезпечення якості вищої освіти у Швеції.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертації О.А. Цюк дає підстави вважати її завершеним і цілісним науковим дослідженням з проблеми, що має важливе значення для вітчизняної педагогічної науки. О.А. Цюк чітко сформулювала тему дисертації та в достатній мірі обґрунтувала її вибір, а також вдало визначила категоріальний апарат дослідження.

Слід відзначити чітку побудову дослідження: його структура заслуговує найвищої оцінки, бо в логічній послідовності дозволяє авторці запропонувати шляхи вирішення наукового завдання щодо виявлення особливостей формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції.

Науковий апарат дослідження визначено відповідно до вимог, що висувають до такого рівня праць і є достатнім для розв'язання окреслених завдань. Застосовані дисертанткою методи дослідження є придатними для розв'язання поставленої проблеми й відображають світоглядну позицію дослідниці, її погляди на суть предмета, орієнтацію на визначення форм наукового знання тощо.

Наукова новизна представленого на захист дослідження характеризує змістову сторону отриманих результатів, у повній мірі відображає нові теоретичні положення й практичні рекомендації, що раніше не були відомі і не зафіксовані у педагогічній науці та практиці.

Опрацювання широкої джерельної бази (306 найменувань, з них 194 зарубіжних видань), дало можливість дисертантці комплексно дослідити ключові аспекти процесу формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції.

Результати дослідження є достатньо апробовані на науково-практичних конференціях і семінарах різних рівнів в Україні, а також висвітлені у наукових публікаціях здобувачки. Аналіз основних наукових положень, висновків та рекомендацій О.А. Цюк дає підстави стверджувати, що вони є достатньо обґрунтованими і достовірними.

5. *Значення для науки і практики отриманих автором результатів*

Одержані результати дослідження можуть на практиці застосовуватися студентами та викладачами закладів вищої освіти для поглиблення знань у сфері якості освіти та проектування подальшого розвитку досліджень у цьому напрямку в Україні. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти під час викладання навчальних дисциплін «Порівняльна педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Експертна діяльність у галузі освіти», «Моніторинг та оцінювання якості освіти», «Управлінський процес у сучасних закладах освіти».

Результатами дослідження можуть послуговуватися фахівці Національної агенції із забезпечення якості вищої освіти для удосконалення процедури акредитації освітньо-професійних програм, що забезпечуються закладами вищої освіти; працівниками Міністерства освіти і науки України для розробки стандартів вищої освіти; керівниками структурних підрозділів вітчизняних університетів для розробки та впровадження системи заходів щодо забезпечення якості вищої освіти.

У дисертації подано повний цикл дослідження – від теоретичного аналізу проблеми до впровадження наукових результатів у практику закладів вищої

освіти, що підтверджується відповідними документами (довідки, подані у додатках до дисертації).

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота має чітку, науково обґрунтовану структуру, яка відповідає логіці поставлених завдань і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст роботи відповідає основним завданням дослідження та відображає їх виконання.

Аналіз та узагальнення ідей вітчизняних і зарубіжних, зокрема шведських науковців, уможливили розгляд сутності забезпечення якості вищої освіти як науково-педагогічної проблеми, що базується на філософському, соціологічному, економічному та педагогічному аспектах, в основу якої покладено діяльнісний та компетентнісний підходи, принципи системності та систематичності, колегіальності, контекстності, ринкової орієнтації.

Дисертантка ґрунтовно проаналізувала такі характеристики системи вищої освіти Швеції, як: автономія закладів вищої освіти; підвищення наукового потенціалу викладачів; універсальний доступ до вищої освіти, що є безкоштовною; розширення міжнародних контактів; самостійний вибір методів викладання кожним закладом освіти; провідна роль університетів і університетських коледжів у вищій освіті Швеції; наявність трьох видів загальних дипломів (сертифікат, диплом бакалавра та диплом магістра). Подальшого розвитку у представленому дослідженні набули положення про організацію системи забезпечення якості вищої освіти у Швеції.

Вважаємо вагомим здобутком авторки дисертації аналіз педагогічних умов творчого застосування конструктивних ідей шведського досвіду у системі вищої освіти України через реалізацію відповідних завдань: створення необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо) з метою удосконалення процесу забезпечення якості вищої освіти; організація освітнього процесу, яка найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку національної та світової економіки й освіти; здійснення контролю за освітньою діяльністю закладів вищої освіти, за якістю підготовки фахівців на всіх етапах навчання та на всіх рівнях: заклад освіти, державний та міжнародний (європейський) освітній простір. Цінним досягненням дисертантки є, безперечно, конкретизація змісту окремих критеріїв оцінювання якості системи вищої освіти та обґрунтування доцільності їх впровадження у вітчизняну систему забезпечення якості вищої освіти.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження висловимо зауваження, побажання та пропозиції, врахування яких підтвердило б високий рівень викладу наукового матеріалу.

1. У розділі 1, п. 1.1 дисертантка, розглядаючи поняття «якість освіти», «якість вищої освіти», «система якості», наводить чимало посилань на праці українських, шведських, німецьких, британських педагогів. У порівняльно-педагогічному дослідженні важливою є аргументація, чому саме дослідник бере за основу праці того чи іншого науковця. У даному розділі доцільно було б навести таку аргументацію.

2. Авторка подає детальну характеристику основних механізмів забезпечення якості вищої освіти у ЗВО Швеції переважно університетського рівня. На наш погляд, робота тільки виграла б, якби на основі здійснення компаративного аналізу було б охарактеризовано спільне і відмінне у забезпеченні якості освіти у державних та приватних ЗВО, що було б особливо корисним для розгляду і запозичення деяких аспектів їх функціонування в Україні.

3. На нашу думку, доцільним і корисним було б виокремити саме досвід приватних університетів. Від початку вони змушені функціонувати в середовищі реальної конкуренції, крім того, і українські, і європейські приватні університети у переважній більшості є новоствореними інституціями, на відміну від відомих державних університетів, які функціонують давно, сформувались як цілісні комплекси та володіють певною суспільною репутацією.

4. На нашу думку, доцільним було б також більшою мірою виокремити особливості забезпечення якості вищої освіти у профільних ЗВО Швеції (технічних, медичних, аграрних, мистецьких тощо), оскільки загальні критерії якості тут можуть застосовуватися з певними обмеженнями (наприклад, застосування культурно-орієнтованого забезпечення та розвитку якості в університетах мистецького спрямування).

5. При окресленні основних напрямків імплементації ідей шведського досвіду щодо забезпечення якості вищої освіти в Україні варто було б їх унаочнити за допомогою порівняльної таблиці, виокремивши позитивний та негативний досвід двох країн (розділ 3, п. 3.4). У цьому ж розділі варто було б чіткіше окреслити і конкретизувати шляхи та доцільність використання досвіду розвитку системи забезпечення якості університетської освіти Швеції в українських реаліях.

Однак, висловлені зауваження, побажання і дискусійні положення не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної роботи.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Основні положення та результати дослідження висвітлено у 16-ти працях, серед яких: 1 стаття у фаховому виданні іншої держави, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті в інших виданнях України, 6 – апробаційного характеру, які повною мірою висвітлюють основні положення та висновки авторки.

9. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зміст та структура автореферату відображають зміст дисертації та досить повно висвітлюють її основні результати, висновки і рекомендації.

10. Висновок

Аналіз тексту дисертації О.А. Цюк «Формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції» дає підстави стверджувати, що воно є самостійним, науково-виваженим дослідженням, відзначається науковою новизною, має теоретичне та практичне значення і слугує вагомим внеском у розвиток актуального напрямку загальної педагогіки та історії педагогіки.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення, дисертація О.А. Цюк «Формування системи забезпечення якості вищої освіти Швеції» повністю відповідає вимогам п. 9, 11

«Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами), а висвітлені в ній теоретичні положення і отримані результати можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток загальної педагогіки та досліджень з історії педагогіки. Автор наукової роботи Цюк Оксана Андріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
викладач
Львівського техніко-економічного коледжу
Національного університету
«Львівська політехніка»

О.І. Шийка

Підпис Шийки О.І. засвідчую.
Директор
Львівського техніко-економічного коледжу
Національного університету
«Львівська політехніка»
к.е.н., доц.

Л.В. Іванець